

Любецька В. В.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

**ФЕНОМЕН ЛЮБОВІ ТА ПРИСУТНІСТЬ ЛАДУ У ПОВІСТЯХ
«МИРГОРОДСЬКОГО» ЦИКЛУ М. В. ГОГОЛЯ**

Стаття присвячена розгляду унікального феномена любові та його різноманітним проявам у творчості М. В. Гоголя, а також словесному ладу у поетичних творах письменника. Відзначається глибоке і всебічне висвітлення феномена любові у статтях і художніх творах письменника, яким притаманний благодатний лад, що є онтологічною основою поетичної творчості. Об'єктом дослідження стають повісті першої частини циклу «Миргород» («Старосвітські поміщики», «Тарас Бульба»). Предметом дослідження є феномен любові та присутність ладу у вказаних художніх творах. Досліджуються різні прояви людської любові у гоголівському світі, її сила і предмет (справжня любов до іншої людини, коли прозрівається її лик – повість «Старосвітські поміщики»; любов до Вітчизни, до рідної землі; любов до Бога – повість «Тарас Бульба»), осмислюється складна проблема – ступені присутності ладу у художньому творі. Вказується, що лад виявляє свою онтологічну сутність у сакральному імені та освячує поетичну творчість. Проаналізовано онтологічний статус любові у структурі людського буття, який розкривається в наступних векторах – як специфічне ставлення до світу, як етико-естетичне ставлення до іншого і як мета існування особистості. Варто зазначити, що ці три вектори для М. В. Гоголя не суперечать одне одному, а складають людське життя як єдине ціле. Висвітлено гносеологічний статус любові, бо саме вона є більш глибоким пізнавальним засобом Бога, ближнього, світу і самого себе, аніж логіка. Встановлено, що письменник, згідно з східнопатристичною традицією, розглядає любов до особи протилежної статі як взірць міжособистісної любові, що є основою появи будь-якого іншого різновиду цього почуття – до ближнього, до ворога, до рідної землі, до Бога. З'ясовано, що у любові приховано абсолютний центр – лад, що існує поза знищувальним егоїзмом, руйнівною гординою, спустошливою самотністю.

Ключові слова: світ, феномен любові, сакральне ім'я, присутність, лад.

Постановка проблеми. У статті досліджується феномен любові та присутність ладу у повістях з циклу «Миргород» М. В. Гоголя. Любов – одна з вічних тем та проблем, над якими замислювалось людство, тому вона є такою ж складною, як і проблема життя, смерті та безсмертя. Лише любов здатна творити нас як людей, без неї людина не спроможна стати повноцінною особистістю. Без любові людина позбавлена справжнього життя і глибини, а тому не здатна діяти ефективно та творчо, розуміти себе та оточуючих її людей. Саме так висвітлював значущість любові в житті людини і М. В. Гоголь, спадщина якого донині є духовним джерелом для розвитку людської думки. Творчі здобутки письменника нерозривно пов'язані і з фундаментальним осмисленням християнських догматів. Завдяки присутності словесного ладу у художньому світі М. В. Гоголя, у митця є можливість дослідити онтологічний статус любові у структурі людського буття. Виявляється, що любов не стільки пристрасне начало, скільки духовне (глибоке), це безпосередній

дар Божий, відповідно він є розумним явищем, мудрим феноменом. У повістях М. В. Гоголя вдало розкрито сутність і сенс онтологічного, гносеологічного, антропологічного контекстів феномену любові, яка пов'язана з благодатним ладом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З античних часів у європейській філософії утворилася традиція розглядати любов у трансцендентних, онтологічно-метафізичних визначеннях. Суттєвий доробок у цю традицію внесли релігійно-філософські доктрини. Важливий внесок у розробку концептуалізації метафізичної суті любові, як категорії, що підпадає під прерогативу релігійно-філософського дискурсу, зробили мислителі, яких переважно відносять до духовно-онтологічної лінії східного православ'я: М. О. Бердяєв, С. М. Булгаков, Б. П. Вишеславцев, І. О. Льїн, М. О. Лосський, Г. С. Сковорода, В. С. Соловйов, П. О. Флоренський, С. Л. Франк, П. Д. Юркевич та ін. В сучасній філософії маємо різноманітні напрями дослідження феномену любові. Це, зокрема, наукові студії присвячені етиці любові

(Р. Апресян, А. Гусейнов, Т. Кузьміна), феноменології любові (Ф. Альбероні, Г. Мадіньє, М. Гартман, Е. Левінас, П. Рікер, М. Шелер), філософсько-антропологічним аспектам любові (В. Губін, П. Гуревич), історії філософського осмислення любові (В. Бичков, О. Страхов), соціально-філософському аналізу любові (В. Жулай), культурологічним аспектам любові (В. Розін, С. Семенова, В. Шестаков). Важливими у нашому дослідженні стають також наукові роботи про естетику та онтологію художньої творчості М. В. Гоголя (О. О. Домашенко, П. В. Міхед, В. Б. Мусій, А. К. Павельєва, О. М. Ремізов, А. Терц та ін.)

Постановка завдання. Пропонована стаття присвячена дослідженню феномена любові та присутності ладу у повістях «Миргород» М. В. Гоголя. Сучасна цивілізація привносить нове в міжособистісні відносини, які так чи інакше пов'язані з феноменом любові у широкому сенсі розуміння. У такому контексті посилюється теоретична і практична необхідність філософсько-антропологічного аналізу місця любові у житті особистості. Любов неможливо симулювати, саме тому сучасне людство має звертатися до глибинного розуміння цього феномену. Українська культура, як частина світової культури історично є православною, а отже корені її йдуть від візантійської цивілізації. Враховуючи це, особливо актуальним є аналіз розуміння любові в контексті саме східної святоотецької традиції, до якої був небайдужий М. В. Гоголь.

Виклад основного матеріалу. Тема любові та її проявів дуже об'ємна, універсальна та багатогранна. Вочевидь, що у творчості кожного письменника тлумачення цієї теми унікальне і неповторне. У творчості М. В. Гоголя феномену любові відведено окреме місце, образи любові різноманітні (любов між жінкою та чоловіком, любов до Батьківщини, до ближнього, до Бога). Глибоке і всебічне висвітлення феномена любові дано у статтях письменника та його художніх творах, яким властивий благодатний лад, що є онтологічною основою поетичної творчості. По відношенню до цієї основи вторинною є естетична природа художнього твору та стиль як визначальний спосіб виявлення естетичної сутності поетичного мистецтва.

Говорячи про любов людську, про її силу і предмет (справжня любов до іншої людини, коли прозирається її лик – повість «Старосвітські поміщики»; любов до Вітчизни; любов до Бога – повість «Тарас Бульба»), ми торкнемося складної проблеми – ступеня присутності ладу у художньому творі. Лад виявляє свою онтоло-

гічну сутність у сакральному імені та висвітлює поетичну творчість. Саме через лад художня творчість М. В. Гоголя осягається вищою мудрістю; сприйняття мистецтва здійснюється згідно з критеріями істинної духовності, яка проявляється в ладі, і на терені пророчого служіння відбувається воцерковлення культури.

У пропонованій статті ми звернемося до повістей із першої частини циклу «Миргород» – до повісті «Старосвітські поміщики» та до повісті «Тарас Бульба». Циклу «Миргород» було дано підзаголовок: «Повісті, які продовжують «Вечори на хуторі біля Диканьки». Але ця книга була не просто продовженням «Вечорів на хуторі біля Диканьки». І змістом, і характерними рисами свого стилю вона відкрила новий етап у творчому розвитку письменника. У повістях «миргородського» циклу сучасникам М. В. Гоголя відкрився цілком оригінальний художній світ та новий погляд на дійсність. У «Миргороді» М. В. Гоголь остаточно розпрощався з образом простодушного оповідача Рудого Панька і виступив перед читачем як художник, який відкрито порушує важливі питання життя. У сфері МИР-городу зустрічається миттєве та вічне, МИР-город – це Всесвіт, який зупинився на шляху досягнення космічної гармонії і зображений у цей величний та трагічний момент. Світ М. В. Гоголя в «Миргороді» сповнений чудес, і чим звичайніший цей світ, тим дивовижніші чудеса, що творяться в ньому: «Гоголівська «картина світу» постійно роздвоюється» [2, с. 45]. Дійсність та чудеса сяють одночасно у гоголівському світі, денна дійсність перетинається із чарівними, таємничими сновидіннями. Малий світ (мир) земного раю – життя в повісті «Старосвітські поміщики». Але гармонія цього світу, сповненого любові, порушується при зіткненні зі злими силами антисвіту. У надзвичайно гармонійне життя старосвітських поміщиків, зображених як Філемон та Бавкіда, під виглядом дикої, худої кішечки «входить смерть і страждання». Образ здичілої кішки страшніший за маску чорта, а таємничий поклик серед ясного і сонячного дня, від якого помирає Афанасій Іванович, лякає більше, ніж жахіття, які зображені у «Страшній помсті». Дотик, перетин різних «світів» страшний і згубний для цілісності світу. З'являються два протилежних витоки – божественне буття (творче) і диявольське небуття (руйнівне). Боротьбу за всесакральність світу пов'язують із повсюдним викриттям диявольського початку. Гоголівська дійсність межує з антисвітом, який може мати вигляд звичайної матерії.

У невинних жартах Афанасія Івановича над своєю дружиною Пульхерією Іванівною вже чути слабкі, але досить грізні відгомони підсвідомого відчуття крихкості їхнього земного щастя: «А що, Пульхеріє Іванівно, – говорив він, – якби оце раптом зайнявся дім наш? ... А якби й кухня згоріла?.. А якби й комора згоріла?» [1]. Пульхерія Іванівна все хреститься, слухаючи такі промови, але вона надзвичайно сприйнятлива до знаків зовнішнього світу і усвідомлює *тендітність* земного раю, сподіваючись все ж таки, що «Бог боронить!». Але одного разу про свою сіреньку кішечку вона раптом каже: «Це смерть моя приходила по мене... Я прошу вас, Афанасію Івановичу, щоб ви виконали мою волю... Коли я помру, то поховайте мене біля церковної огради. Сукню одягніть на мене сіреньку ... Атласного плаття, що в малинову смужку, не надівайте на мене: мертвій уже не потрібна сукня ... А вам вона здається: з неї пошите собі парадний халат» [1]. Послухавши промови Пульхерії Іванівни, Афанасій Іванович із болем і тривогою вигукує: «Бог знає, що ви говорите, Пульхеріє Іванівно, коли то ще буде смерть, а ви вже страхаєте такими словами!» [1]. Але Пульхерія Іванівна не лякала і не жартувала зі своїм чоловіком. Вона просить Афанасія Івановича, який плаче, не гнівити Бога своїм смутком. Одне тільки не дає їй спокою – як житиме без неї Афанасій Іванович: «Гляди мені, Явдохо, – говорила вона, звертаючись до ключниці, яку навмисне звеліла покликати: – коли я помру, щоб ти доглядала пана, щоб берегла його, як ока свого, як своє рідне дитя ... » [1]. Біблійне звучить в останньому заповідальному слові ключниці Явдосі. Пульхерія Іванівна обіцяє, що сама поговорить з Богом про нагороду чи тяжке покарання, якщо Явдоха не послухається її настанови. Головний страх у світі старосвітських поміщиків – втрата Божого благословення і життя поза благодаттю, поза ладом. Цей страх відрізняється від страху страшного та нечистого, він не межує із жахом і не заповнює повністю душу героїв. Зберігаючи таємницю взаємності, люди похилого віку опікуються один одним, і тому гірко втратити їм душевний мир. Таким чином, у повісті «Старосвітські поміщики» можна виявити *приховану присутність ладу* і одночасно безперечно усвідомлення його *крихкості*. Основу життя героїв повісті «Старосвітські поміщики» складає спокій, який у християнській традиції мислиться як властивість вседосконалості Творця, а також і досконалості святості. Садиба старосвітських поміщиків занурена у спокій, що являє собою символічне *відображення*

спокою Гірського світу: «Життя цих скромних володарів таке тихе, таке тихе, що на хвилину забуваєшся і думаєш, що пристрасті, бажання й неспокійні породження злого духу, які збурюють світ, зовсім не існують і ти бачив їх тільки в ясном, осяйному сні» [1]. Життя земне та мирське існування недосконалі, відмінні від первісного божественного світу, сповненого блаженства. Але світ старосвітських поміщиків *долучений до ладу і намагається його відшукати* у повсякденному житті. М. В. Гоголем зображується райське і безтурботне життя, що протікає спокійно, без тривоги: «Я дуже люблю скромне життя тих самотніх володарів глухих сіл, що їх у Малоросії зазвичай називають «старосвітськими»... Я іноді люблю зійти на хвилину у сферу цього надзвичайно відокремленого життя» [1]. У вигляді щедрого та великого саду постає земний рай, благословенна земля, яка родить удосталь, де живуть невибагливі герої – Афанасій Іванович та Пульхерія Іванівна, від світу (миру) їм «так мало було треба», що навіть «жодне бажання не перелітає за частокіл, що оточує невелике подвір'я» [1]. Не дивлячись на те, що цей світ замкнений у собі і його мешканці знаходяться поза земними пристрастями, вони з великою радістю приймають інших людей: «Ці добрі люди, можна сказати, жили для гостей. Все, що було в них кращого, все це подавалося. Вони навперобій старалися пригостити вас усім, що тільки було в їхньому господарстві. Та найприємнішим мені було те, що в усій їхній гостинності не було ані трошечки солодкості. Ця привітність і щирість так лагідно світилися на їх обличчях, так були їм до лиця, що хоч-не-хоч, а схилився на їхні просьби. Вони були наслідком чистої, ясної простоти їхніх добрих, нелукавих душ» [1]. Старосвітський світ крихкий, «позаматеріальний», його ніби огорожено від суєти світу зовнішнього. «Гармонійність і цілісність старосвітського простору в цій повісті обумовлені насамперед міцним взаємним почуттям Пульхерії Іванівни та Афанасія Івановича: саме їхня любов є головною характеристикою ідилічного хронотопу. Тому гармонійність (ідилічність) простору починає руйнуватися зі смертю господині помістя. Розлука люблячих стареньких виражається в деструкції простору фізичного, у руйнуванні меж – частоколу і тину, що колись розділяли два світи. Час старосвітських поміщиків – добрих, щиросердечних і гостинних – відходить у минуле» [2, с. 9–10]. Отже, головне, що скріплює все буття старосвітського світу, є *любов*: «Не можна було дивитися без зворушення на їхню взаємну любов...» [1]. Ця любов визна-

чається М. В. Гоголем як «звичка», і ця звичка протиставляється плотським пристрастям. Любов і звичка несумісні речі тому, що «звичка» забувається, «пристрасть» минає (погасає), а «любов» – доля. У повісті «Старосвітські поміщики» протиставляється любов і пристрасть, але немає протиставлення любові та звички. Ця любов вже звична тією мірою, якою стає для людини її щоденне молитовне звернення до Бога у храмі чи вдома. У такій звичці, тобто в постійності внутрішнього настрою, полягає якраз більша духовна цінність, ніж у незвичному – у поодинокому, рідкісному чи випадковому. Така звична любов стає одним із засобів богопізнання. Єдність звичної любові та укладу не статична, а на постійному та невідворотному шляху до оновлення, до руху від одного життєвого циклу до іншого, зберігаючи любов і земну благодать. Героям представлено рай саме для того, щоб показати любов, саме любов робить цей рай світлом, а полум'я цієї любові яскравіше за найпалкішу тугу. Афанасій Іванович та Пульхерія Іванівна бездітні, але в повісті цей момент прояснено – відсутність дітей зміцнює взаємне почуття героїв, водночас М. В. Гоголь розмірковує і про непорочність людського буття: «Вони ніколи не мали дітей, і через те вся прив'язаність їх зосереджувалася на них же самих» [1]. Любов гоголівських героїв справжня, сильна та тривала, старосвітські поміщики живуть у любові тихій, у любові-вірності, у любові-відданості, що перемагає час. Любов стала основним змістом життя героїв повісті, тому вони її ніби не помічають. На переконання М. В. Гоголя міцно та вічно на землі лише одне – любов. Але інтенсивність почуття не завжди означає істинність. Вторгнення бурхливих пристрастей згубно для ідилічного світу, де живуть старосвітські поміщики. М. В. Гоголь показує, що пристрасть егоцентрична, замкнута у собі. Згадаймо історію деякого молодого чоловіка, у якого померла кохана: «Я ніколи не бачив таких страшних нападів душевного страждання, такої шаленої, пекучої туги, такого розпачу, які охопили нещасного коханця. Я ніколи не думав, щоб могла людина створити для себе таке пекло, де не було б ні тіні, ні образу, нічого, що подібне було б до надії... Через рік після цього я бачив його в одній велелюдній залі; він сидів за столом, весело говорив: «петіт-уверт», прикривши одну карту, а за ним стояла, спершись на спинку його стільця, молоденька дружина його, перебираючи його марки» [1]. Ось яскравий приклад не любові, а пристрасті, спраги володіння, без віри та надії. Почуття, що перегорають, пере-

творюються на ніщо тому, що людина любить власне почуття, а не іншу людину. Колись невтішний герой, який намагався накласти на себе руки кілька разів, швидко знаходить коханій заміну. М. В. Гоголь одним штрихом виявляє всю вульгарність «охопленого злим духом світу». У старосвітському світі не панує злий дух, тому немає в ньому і пристрастей, що спалюють душу. Над звичним і справжнім коханням не владний час, тому через п'ять років Афанасій Іванович при спогаді про Пульхерію Іванівну заплакав: «Він сидів безтямно, безтямно держав ложку, і сльози, як ручай, як незмовкно текучий фонтан, лилися, лилися ливма на пов'язану серветку... це були сльози, що текли, не питаючись, самі собою, викликані їдким болем вже охололого серця» [1]. Глибина переживання прихована від чужих очей, її зовнішні прояви зведено до мінімуму. Зовнішня палкість виснажує людину, тоді як справжнє тихе, непомітне і скромне почуття заповнює всю її істоту. Любов старосвітських поміщиків лише *відсвіт* любові божественної, і все одно сила цієї любові така велика, що дає спокійно померти людині. «Ми скоро побачимося на тому світі!» – каже Пульхерія Іванівна. «Поховайте мене біля Пульхерії Іванівни», – останнє слово Афанасія Івановича. І все-таки смерть змушує задуматися над тим, що буття земне таке хитке, письменник зобразив для нас «втрачений рай», до якого можна потрапити лише на хвилинку. Свого часу науковцями «Старосвітські поміщики» були названі урочистістю згоди та примирення, урочистістю міри та рівноваги між реальним та ідеальним, прозовим і поетичним, тим, що швидко проходить і вічним. У «поемі про безсмертя почуття» на мить була охоплена вся людина.

У повісті «Тарас Бульба» дослідники завжди вибачали найбільший взірць художнього епосу та порівнювали повість з гомерівською епопеєю. «Тарас Бульба» є уривок, епізод із великої епопеї життя цілого народу. Повість ця стала апофеозом мужності, відваги та патріотизму; основою життя є воля і «товариство», одухотворені почуттям любові до Батьківщини та до істинної віри українського народу. У «Тарасі Бульбі» зберігається *пам'ять про лад* і волю до нього зміцнює православне козацтво, зосереджене на досягненні ладу за допомогою зв'язків «братського товариства», яке сильніше за кохання: «Всюди видно ту силу, радість, могутність, з якою козак кидає тишу і безтурботність життя домовитого, щоб поринути в усю поезію битв... Вмираючий козак... збирає всі сили, щоб не вмерти, не поглянувши ще раз

на своїх товаришів... Побачивши їх, він насичується і вмирає» [1]. «Товариство», як і православно-соборність, протилежне індивідуалізму та егоцентризму. Індивідуальне існування, поза товариством, не передбачає повної свободи, швидше це занурення у несвободу, у свавілля, зречення від служіння надособистому початку та зіткнення з антисвітом, який лякає будь-яку людину. Злий дух, який обурює світ, губить його первісну красу. У «Тарасі Бульбі» М. В. Гоголь з різних боків підходить до проблеми зла у любові та красі. Письменник гостро відчуває трагізм любові і двозначність краси в нашому світі, він знає про існування двох ідеалів – ідеалу Мадонни та ідеалу Содомського. Земна краса двояка, але в красі земній знаходить своє відображення і Краса Небесна. Образ Божий – Любов, а демонічний початок – пристрасть, що породжується тілесною красою. Блискуча краса полячки покликана не врятувати, а занепасти Андрія, який її полюбив. Стикаючись з такою красою, людина перестає належати собі. Вона спалахує соломою – і тільки «прах і попіл»: «Красуня була легковажна ... але очі її, очі чудові, пронизливо-ясні, кидали погляд довгий, як постійність. Бурсак не міг поворухнути рукою і був зв'язаний, як у мішку... Він являв собою кумедну фігуру, роззявивши рота й дивлячись нерухомо в її сліпучі очі» [1]. Полячка, як і відьма з повісті «Вій», що вміє «віяти» поглядом, приковуючи і псуючи людей, зачарувала, знерухоміла героя своїми очима, своєю красою. Андрій гине як козак для світу товариства, зрікається своїх братів, батька, Батьківщини і віри заради прекрасної полячки: «Скажи мені зробити те, чого не може зробити ні одна людина, – я зроблю, я погублю себе... Погублю, погублю! і погубити тебе для тебе, присягаюся святим хрестом, мені так солодко... та несила сказати того!» [1]. «А що мені батько, товариші та вітчизна? ... Вітчизна моя – ти!» [1]. Андрій втрачає свою свободу і сенс власного буття, адже православно мудрість бачить несвободу у відмові від наслідування надособистісних істин віри. Критерієм істини тут можуть служити єдине слово

Спасителя: «Немає більшої любові, як якщо хтось покладе душу свою за друзів своїх» (Ін, 15:13). Кордони людської істоти та її Батьківщини єдині у світі «товариства», лише у коханні і може найповніше здійснити себе свобода людини, і чітко звучить твердження автора повісті, що немає сили сильнішою за віру. Товариство – це такий простір, пройнятий ладом, де кожному і всім є місце. Зрозуміло, що товариство ще не збігається із соборністю у всій повноті, воно є свого роду нижчий щабель її, але осмислення ідеї «Тараса Бульби» без цієї категорії залишиться неповним. Тарас Бульба каже так: «Немає уз святіше товариства!.. Ні, так любити ніхто не зможе!» [1]. У творі «Тарас Бульба» першочерговим завданням для себе М. В. Гоголь визначив не історично точний опис подій та деталей, а зображення сили національного характеру, козацької звичаї, духу самої епохи, яку він відтворює яскраво і колоритно.

Висновки і пропозиції. Твори М. В. Гоголя охоплюють різні аспекти любові. У деяких персонажів це почуття глибоке і спокійне, довжиною у все життя (любов-вірність, любов-відданість старосвітських поміщиків), в інших – навпаки: любов, відчуття згубне і пристрасне (образ закоханого юнака в «Старосвітських поміщиках»; образ Андрія в «Тарасі Бульбі»). Є любов, що підносить і дозволяє осмислити, досягнути сенс буття (одухотворена любов до Вітчизни, до Бога в «Тарасі Бульбі»). Божественний прояв любові є цілокупним, це мир та лад, і саме в ладі – «знаходження» всередині гармонійного світу. Але божественний світ згоди-ладу розподобляється, роздроблюється і трансформується в антисвіт хаотичного зла, коли любов переходить у пристрасть, у зовнішній прояв – у згубну тілесність. Таким чином, у повістях циклу «Миргород» ми говоримо про приховану присутність ладу, про спроби його знайти у повсякденні, про усвідомлення його крихкості («Старосвітські поміщики»), про його живе відчуття і явленість, якщо нам явлено внутрішню гармонію героїв, які своїм життям укріплюють волю до ладу («Тарас Бульба»).

Список літератури:

1. Гоголь М. В. Миргород. Київ: НАНУ ін-т Літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2008. Т. 2. 245 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Hohol/Zibrannia_tvoriv_u_7_tomakh_Tom_2.pdf? (дата звернення: 16.08.2023).
2. Михед П. В. Пізній Гоголь і бароко: монографія. Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2002. 208 с.
3. Павельєва А. К. Художній час та простір у циклах М. В. Гоголя «Вечори на хуторі біля Диканьки» та «Миргород»: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.02. Харків, 2012. 20 с.

**Liubetska V. V. THE PHENOMENON OF LOVE AND THE PRESENCE OF TUNE
IN THE M. V. GOGOL'S "MYRGOROD CYCLE" STORIES**

The article is devoted to the consideration of the unique phenomenon of love and its various manifestations in the works of M. V. Gogol, as well as the verbal tune in the writer's poetic works. There is a deep and comprehensive coverage of the phenomenon of love in the writer's articles and works of art. They are characterized by a graceful tune, which is the ontological basis of poetic creativity. The object of the research is the stories of the first part of Myrhorod cycle ("Old World Landlords", "Taras Bulba"). The subject of research is the phenomenon of love and the presence of tune in the specified works of art. Various manifestations of human love in Gogol's world, its power and object are studied (true love for another person, when his face is revealed – the novel "Old World Landlords"; love for the Fatherland, for the native land; love for God – the novel "Taras Bulba"). Moreover, a complex problem is understood – the degree of presence of tune in an artistic work. It is indicated that the tune reveals its ontological essence in the sacred name and sanctifies poetic creativity. The ontological status of love in the structure of human existence is analyzed, which is revealed in the following vectors – as a specific attitude towards the world, as an ethical-aesthetic attitude towards any other person and as the purpose of the individual's existence. It is worth noting that these M. V. Gogol's three vectors do not contradict each other, but make up human life as a single whole. The epistemological status of love is highlighted as it is a deeper cognitive means of God, neighbor, the world and oneself than logic. It was established that the writer, according to the Eastern patristic tradition, considers love for a person of the opposite sex as a model of interpersonal love, which is the basis for any other kind of this feeling appearance – for the neighbor, for the enemy, for the native land, for God. It turns out that the tune is the absolute center, which is hidden in love. It exists beyond destructive egoism, destructive pride, devastating loneliness.

Key words: world, phenomenon of love, sacred name, presence, tune.